

INSTITUT ZA RAZVOJ PRAVA JAVNOG SEKTORA

REVIJA PRAVA

-javnog sektora-

(časopis za pravo, bezbednost i političke nauke)

Vol. 4, Broj 2/2024.

Izdavač:

Institut za razvoj prava javnog sektora

Karađorđeva 52, 34000 Kragujevac

Suizdavači:

Fakultet društvenih nauka Beograd

Bulevar umetnosti 2a, Beograd 11070,

Visoka škola strukovnih studija BIZNIS

Obrenovićeveva 23, Niš

www.revijaprava.in.rs

e-mail: revijaprava@gmail.com

ISSN 2812-9776

Glavni i odgovorni urednik

prof. dr Nikola Krunić, naučni saradnik, Visoka škola za
menadžment i ekonomiju, Kragujevac, R. Srbija

UREĐIVAČKI ODBOR

- Prof. dr Ilija Galjak, Institut primenjenih nauka Beograd, Srbija
- prof. dr Anđelka Aničić, Visoka poslovna škola „Čačak“, Beograd, R. Srbija
- doc. dr Milan Ječmenić, Univerzitet MB, Beograd, R. Srbija
- doc. dr Nikola Krunić, naučni saradnik, Institut primenjenih nauka Beograd, Srbija
- doc. dr Goran Divac, naučni saradnik, Institut primenjenih nauka Beograd, Srbija
- prof. dr Goran Branković, Univerzitet za poslovne

studije Banja Luka, Bosna i Hercegovina

- Valentina Jovanović, Visoka škola za menadžment i ekonomiju, Kragujevac, R. Srbija
- prof. dr Ljubiša Stanojević, Univerzitet Alfa BK, Beograd, R. Srbija
- prof. dr Zoran Vasić, Visoka škola za menadžment i ekonomiju Kragujevac, Srbija
- Miloš Miljković, UGS NEZAVISNOST, Beograd, R. Srbija
- doc. dr Mihailo Ćurčić, naučni saradnik, Fakultet za hotelijerstvo i turizam, Vrnjačka Banja, R. Srbija

Lektor i kolektor

Anđela Marković

Tehnički urednik

Marko Mitić

Štampa:

Šprint Beograd

Časopis izlazi dva puta godišnje (jun i decembar)

SADRŽAJ

Ana Jovanović, Snežana Lazić

*NASTANAK, PRAVNI PLURALIZAM I PRIMENA PRAVNIH
NORMI..... 7*

Дејан Гојков, Бојан Обрућ

*ПРОФЕСИОНАЛНИ СТАНДАРДИ И ЕТИЧКИ КОДЕКС
ДРЖАВНЕ РЕВИЗИЈЕ.....21*

Milenko Zupur

*MENADŽMENT KAO ČINILAC SPOLJNOTRGOVINSKE
POLITIKE33*

UPUTSTVO AUTORIMA ZA PRIPREMU RUKOPISA 43

SPISAK RECENZENATA.....45

Ana Jovanović,¹ Snežana Lazić²

NASTANAK, PRAVNI PLURALIZAM I PRIMENA PRAVNIH NORMI

UDK: 340.131

Originalan naučni rad

Rezime

Stvaranje prava je prvi stepen jedinstvenog pravnog procesa, ono se prvo stvara zatim se tumači i na kraju primenjuje.

Metodi stvaranja prava su pravno tehnički postupci pomoću kojih se društvenim odnosima daje pravna forma. Pravna forma ili oblik je sve ono što pravo dodaje običnoj, nepravnoj stvarnosti kako bi je pretvorila u pravnu.

Glavni zadaci i svojstva pravno tehničkih metoda su jasnoća, preciznost i gipkost pravnih normi. Jasnoća znači neposrednu razumljivost. Preciznost je u tesnoj vezi sa jasnoćom. One moraju biti precizne kako bi se tačno moglo odrediti ponašanje subjekata. Gipkost znači njihovu svojevrsnu fleksibilnost, prilagođenost konkretnim životnim slučajevima i njihovu promenljivost.

Ključne reči: stvaranje prava, primena prava, tumačenje prava.

¹ Osnovni sud u Kragujevcu, R. Srbija, e-mail: ana.jovanovic.kg@gmail.com

² Visoka škola EPOHA, Mileševska 41, Beograd, R. Srbija, e-mail: lazic.s@gmail.com

Uvod

Razlikujemo dva osnovna metoda stvaranja pravnih normi: spontano i tzv. svesno plansko stvaranje prava s obzirom na učešće svesti ili svesne aktivnosti čoveka. Obično se smatra za nesvesno da je to stvaranje prava iz običaja, običajno pravo. Subjekt koji stvara pravo nije svestan da ga stvara, ali ga ipak stvara, kao što nema nikakav unapred stvoren plan da ga stvara .

U toj koncepciji običajno pravo mora imati neke socijalne pretpostavke. Ono mora imati opštu primenu, ono mora imati dugo trajanje, mora postojati svest ili uverenje o ispravnosti običaja i o njihovoj prihvatljivosti (opinio juris sine necetitatis).

Razlikuju se dve faze u procesu stvaranja običajnog prava. Prva faza je stvaranje običaja od strane društva, a druga je sankcionisanje tog običaja od strane države.

Postoje tri načina koja ukazuju kako običaj postaje izvor prava. Prvi način je sankcionisanje običaja, kad država pozitivno pravnom normom propiše da će državni organ za pojedine slučajeve da primeni običaje. Drugi, sankcionisanje običaja vidljivo je u načinu na koji državni organi, u prvom redu sud, postupaju prilikom primene prava. On počinje da primenjuje sankcije zbog nepoštovanja običaja. I treći način, sankcionisanja običaja se sastoji u prenošenju sadržaja običajnog u pisani izvor, što se naziva kodifikacijom običaja.

Običaj stvara zakon, tj. pravo. Zbog toga je vredno shvatanje da običaj predstavlja zajednički prethodni oblik u kome se pravo i moral sadrže još nerazvijeni i razdeljeni.

Svesno stvaranje prava ima dva dela : pripremni i glavni deo. Pripremni obuhvata sve postupke da bi se došlo do formiranja pravnih normi, a glavni deo čini nomotehnik, tj. formulisanje pravnih normi, bilo na opšteapstraktnom, bilo na pojedinačno konkretnom nivou.

Najzad, tri su osnovne metodološke napomene u vezi postupka svesnog stvaranja prava. Prvo, u zavisnosti od toga kako se shvata pravo, tako se pristupa i postupku njegovog nastajanja. Ako se pravo posmatra normativistički, onda je to složen proces, a ako se govori o stvaranju prava u sociološkom smislu tada se ispituju socijalni činoci. Postoji efektivna veza između njih i pravnih normi u pogledu: sadržaja, pravne snage, oštine sankcije i forme.

Socijalni činoci koji deluju na stvaranje prava se dele na: subjektivne i objektivne. Subjektivni činoci su sve svesne akcije koje pojedinci ili socijalne grupe u okviru procedure ili van nje preduzimaju, da bi uticali na konačno uobličavanje pravne norme. Pod objektivnim činocima se podrazumevaju svi drugi činoci koji nisu neposredno svesna socijalna akcija, već prirodni činoci: društveno stanje, društvena podela rada, vrednosni sistem, itd. Konačno, u postupku stvaranja spada u velikoj, a možda, i u presudnoj mjeri aktivnost i vrsta tvorca prava. Tvorac prava može biti država ili autonomni subjekt stvaranja prava, tako

da se u ulozi stvaraoci prava dele ne državne organe i „druge subjekte”.

Po monističkom shvatanju prava pravo je u celosti proizvod države, dok po pluralističkom ima više stvaraoca prava, a to nije jedino država.

Između ovih krajnosti, monizma i pluralizma javlja se i kompromisna teorija, tzv. etatistička koncepcija pravnog pluralizma (Del Vecio) koja priznaje izvandržavne stvaraoce prava, ali se država izričito ili prećutno mora saglasiti na to stvaranje prava.

Pravni pluralizam u evropskoj teoriji i sociologiji prava

Ona se najpre javlja u prirodno pravnim učenjima gde pored državnog prava postoji i prirodno pravo koje je nezavisno i stoji izvan države i državnog prava . Ono nije vezano za državu.

S druge strane, sociološka shvatanja prava smatraju da pravo nije idealno, već samo jedan sistem, koji postoji u stvarnosti. Nema država svoje pravo i kao ni svaka društvena grupa i zajednica, po tom shvatanju. Znači, u pluralističkom i sociološkom pluralizmu se nalazi osnov za pluralističko shvatanje prava, kao i u kritici pozitivističke teorije prava . Naročito su u Francuskoj Oriju i Leon Digi bili inspiratori i animatori ideje pravnog pluralizma, posebno doktrine socijalnog prava.

Naročito je ovaj pravni pluralizam prisutan kod tri velikana sociologije prava Eugena Erliha, Žorža Gurviča i Maksa

Vebera. Po mišljenju Erliha i pristalica Škole slobodnog prava, pravo ne stvara država već se ono stvara normativnim aktima koji se nalaze u ubedenju udruženja pojedinaca „u srcu društvenog života”. On naziva pravom različite norme raznovrsnih društvenih asocijacija: crkve, porodice, staleža itd.

To pravo Erlih naziva "živo pravo". Oslobođaju se, kako kaže, subjektivistički pipci holističkih predrasuda, a Žorž Gurvič razvija veoma kompleksnu teoriju pravnog pluralizma. Gurvič individualističkoj i etatističkoj koncepciji suprotstavlja učenje u društvenom pravu kao pravu integracije. To je pravo svakog društva, grupe, klase i organizacije na saradnju i korporaciju. Gurvičeva pluralistička filozofija zasnovana je na ideji o mnogobrojnom društvenom, širokom, spontanom pravu, kolaboracije i kooperacije. „Društveno pravo postoji kao čisto i nezavisno društveno pravo u odnosu na državu. Ono ostvaruje integrativnu funkciju”. Ove vrste društvenog prava postaju svakog dana sve brojnije i one ograničavaju državnu vlast i manifestacije su državnog pluralizma.

Zatim, Gurvič navodi čisto društveno pravo koje je podvrgnuto društvenom tutorstvu i pridruženo društveno pravo kao decentralizovano u sferi javne uprave, na primer pravo lokalnih kolektiviteta, decentralizovanih javnih službi itd.

Na kraju, četvri tip po njemu je društveno pravo kondezovano u poretku prava demokratske države.

Jedinstvo i pluralizam po Gurviču nisu kontradiktorni. Jedinstvo je svojstveno toj razlici, to je posljednja reč teorije pluralističkih izvora prava.

Maks Veber smatra da postoje mnogobrojni pravni poreci zasnovani na autoritetu drugačijem od političkog autoriteta države. Na primjer, pravila Udruženja nemačkih studenata, Norme slovenske zadruge itd. Isto tako nije retkost pravnog sistema na evropskom kontinentu da moderno državno pravo prihvata kao izričito važeće i norme drugih organizovanih grupa i da se preispitaju njegove konkretne odluke.

Sve te mnogobrojne pravne norme su pravne norme u meri u kojoj su zagarantovane primenom socijalnog aparata prinude. Dakle, mnogobrojni kolektiviteti mogu stvarati pravne norme. Postojanje prava na prinudu presudno je za pojam prava. Za Vebera je irelevantno, tj. nevažno da li je u pitanju ekonomska, fizička ili neka druga prinuda. I konzulska kazna i bratska opomena spadaju u prinudu, kako on kaže. Primena fizičke prinude karakteriše i državno pravo. O državnom pravu, to jest onom koje jemči država govori se samo u slučaju kad se ono jemči, tj. kada se primenjuje pravna prinuda specifičnim, u normalnom slučaju direktno fizičkim sredstvima prinude.

Pravni pluralizam u američkoj sociologiji i antropologiji prava

Posebno značajno mesto pripada američkim autorima (Evan i dr.). Najneposredniju ulogu u obnavljanju ideje

pravnog pluralizma dala je sociologija, organizacija i antropologija prava.

Sociologija i organizacija (Vilijem Evan) otkriva i ispituje složenost različitih organizacionih mehanizama i njihove osobene manifestacije prava. Evan smatra da pravo ne treba vezivati za državu i njenu prinudu. Strukturu pravnog sistema čine dva nužna i dovoljna elementa, mnoštvo pravnih normi i njima odgovarajuće normativne uloge: zakonodavna, upravna i sudska.

On razlikuje pravne sisteme po dva kriterijuma. Prvi je relativan i odnosi se na jurisdikciju pravnog sistema, a može biti javan ili privatn, a drugi počiva na razlici između demokratskog i nedemokratskog pravnog sistema. Tako on razlikuje četiri stupnja: javni demokratski sistem, javni nedemokratski, privatni sistem demokratskog i privatni sistem nedemokratskog tipa.

Novi pravac u proučavanju pravnog pluralizma dala je savremena antropologija prava, posebno proučavanje vlasti u društvu bez države. Naročito se u vezi sa tim izučavaju sukobi inspirisani delima, naročito, Karla Evelina i E. Adamsona Hebela . Proučavajući primitivno društvo metodom slučaja, oni su analizirali konfliktne situacije i društvene mehanizme. Konfliktna situacija i elementi koji je prate otkrivaju pravni život. Ovakav metodološki zahvat nije rezervisan za proučavanje samo primitivnog društva, jer sukobi postoje i u modernim uslovima.

Savremena shvatanja o pravnom pluralizmu

Danas preovladava shvatanje pluralizma kao koegzistencije različitih normi ili pravnih sistema u istim ili u komplementarnim političkim pravnim poljima. Tako se može razumjeti pravni pluralizam u političkom prostoru Evropske unije, ali se upotrebljava i u drugim značenjima.

Vander Linden smatra da pravni pluralizam postoji kad se u okviru istog pravnog poretka u identičnim situacijama primjenjuju različiti pravni mehanizmi. Ovim značenjima izrazu pravni pluralizam dodaje se i novo, koje govori o tome da postoje unutar pravnog sistema više pravnih podsystema. Slično Gurviču on razlikuje pluralizam na paralelan i integrisan, kumulativan ili izolovan, željen ili obavezujući, nezavisan ili kontrolisan, delotvoran ili anticipativni, antagonistički ili komplementarni, nametnuti ili saglasan.

Karbonije razlikuje državno pravo koje odgovara društvu ili naciji i infra pravo, tj. verovanje i ponašanje efektivno za različite delove populacije. Tako on razlikuje: folklorno pravo za važeće unutar jednog dela populacije, ali i u narodnoj pravnoj svesti i u samom državnom pravu.

Antropologija je u pogledu pravnog pluralizma prešla nešto drugačiji razvojni put u odnosu na teoriju i sociologiju prava. Prvo važno delo navodi Norbert Rulan iz Francuske, iz oblasti pravnog pluralizma, jeste delo nemačkog romaniste Mitesija iz 1896. koji je proučavao odnose između rimskog prava i autohtonih prava u orijentalnim

provincijama rimske imperije. Gaj koristi koncept *ius gentium* da bi razrešio problem mnoštva pravnih sistema koji su funkcionisali među onim narodima koje su oni porobili. Glavni osnivači, nakon njega, su autori Holandske škole običajnog prava (Adat Law School).

Proces primene pravnih normi

Primena prava je pretvaranje prava u društvene odnose i praksu i ponašanje pravnog subjekta po pravnim normama. Kako postoje dva alternativna pravila, dispozicija i sankcija, razlikujemo ponašanje pravnog subjekta u skladu sa dispozicijom i ponašanje u skladu sa sankcijom.

Autonomna primena prava nastaje kada se pravni subjekt ponaša dobrovoljno po dispoziciji uz uverenje da je ono što se od njega traži u njegovom interesu.

Pod heteronomnom primenom prava podrazumeva se ponašanje subjekta po dispoziciji zbog straha od sankcije, npr. plaćanje poreza. Prinudnom primenom prava označava se ponašanje pravnih subjekata po sankciji, a do nje dolazi ukoliko se ne poštuje dispozicija pravne norme.

Posebna u užem smislu značenja, primena prava označava samo primenu opšte pravne norme u konkretnom slučaju. Primena prava u ovom značenju odnosi se na misaone radnje i psihičke procese, a ne na praktično ponašanje pravnih subjekata po pravnim normama.

Konačno, najuže značenje primene prava označava samo izvršenje sankcije koja može da bude uperena prema

ljudima, licima, restitutivne i retributivne, ili prema pravnim aktima: ništavost i rušljivost.

Pored dobrovoljne, tj. autonomne i heterogene i prinudne primene prava postoje različite klisifikacije i analiziraju se i sami metodi primene prava.

Metod primene prava u širem smislu podrazumeva sve radnje, kako umne tako i telesne, koje se vrše u procesu primene. U užem smislu, metodi primene su samo način i vršenje dotičnih radnji. Oni treba samo da obezbede sigurnost, efikasnost i ekonomičnost. Sigurnost primene znači da pravo mora biti podesno za primenu da do nje uvek dođe i to tačno kako je propisano. Efikasnost je srodna sigurnosti i sastoji se u podobnosti metoda da pravo izazove ono dejstvo koje mu je postavljeno kao cilj i ekonomičnost tj. da do primene dođe najkraćim putem, u što kraćem vremenu sa manje ljudskih radnji i materijalnih sredstava .

To je jedan složeni odgovor na postupak koji čine niz logički povezanih radnji, misaonih i materijalnih sa ponašanjem subjekta po pravnim normama. Sve te radnje za cilj imaju da se odredi ponašanje koje pravna norma zahteva. Implementacija tj. primena normi se sastoji od četiri vremenske faze i radnje: 1. utvrđivanje važećih pravnih normi; 2. tumačenje pravnih normi, 3. popunjavanje pravnih praznina; 4. izvršenje pravne norme ili sankcije.

Ako se traže faze koje su nužne, onda se izvode tri faze zato što postojanje i popunjavanje pravnih praznina u pravnom sistemu treba da je izuzetak, a ne pravilo:

1. saznanje pravne norme, tj. utvrđivanje njenog smisla i teksta,
2. njeno tumačenje, kome prethodi razumevanje pravne norme,
3. izvršenje pravne norme kao krajnje svrhe .

Prva faza je tzv. "niža kritika norme", tj. utvrđuje se njen autentičan tekst koji je sadržan u pravnim aktima objavljenim u "Službenom listu". Nakon utvrđivanja tog teksta čini se "viša kritika" norme, tj. utvrđuje se pozitivnost pravne norme, da li norma važi, da li je obavezna. Sledeći korak je utvrđivanje smisla pravne norme, tj. razumevanje tumačenja pravne norme.

Zaključak

Sistem prava je skup pravnih normi sređenih po određenim kriterijumima pravne doktrine čiju osnovu čine opšte pravne norme grupisane prema njihovoj srodnosti u pravne institute i grane prava.

Osnovu sistema prava čine opšte pravne norme a osnovni elementi sistema prava su pravni instituti (pravne ustanove) i grane prava. Pravni institut se može definišati kao skup pravnih normi kojima se reguliše jedan određeni društveni odnos. Više pravnih instituta koji uređuju srodne društvene odnose čine granu prava a sve grane prava u jednoj državi čine sistem prava. Najznačajnije grane su: ustavno pravo, upravno, krivično, sudsko, radno, ekološko itd.

Još u rimskom pravu izvršena je podela na dve oblasti javno i privatno pravo. Ova podela se vrši na osnovu toga da li pravne norme uređuju državu kao predstavnika i zaštitnika javnog interesa, odnosno da li uređuju odnos javne vlasti i građana (javno pravo) ili uređuju i štite interese građana kao pojedinaca (privatno pravo).

Pravo se tradicionalno deli na materijalno i procesno pravo. Materijalno sadrži pravne norme kojima se utvrđuju prava i obaveze subjekata u pravu (fizička i pravna lica). Procesno pravo sadrži pravne norme kojima se propisuje način ostvarivanja, odnosno primene materijalno pravnih normi. Pravo se može podeliti i na unutrašnje pravo i međunarodno pravo u zavisnosti od toga da li se uređuju odnosi u jednoj državi ili se uređuju odnosi između dve ili više država ili međunarodnih organizacija.

Literatura

1. Popović, M., Pravno normiranje, Beograd
2. Blagojević Slobodan, Uvod u pravo, Podgorica, 2003. godina
3. Vukadinović, Uvod u pravo, Beograd, 2005.
4. Kulić Živko, Uvod u pravo, Beograd, 2004.
5. Gurvič Ž., Sociologija, Pariz, 1968.
6. Evan V., Sociology and Antropology, New York, Publ. II, 2010.
7. Adamson E. Hebel, „Administrative Law and Primitive Sociaty“, Alabama III, pp 22.-40.
8. Linden V., Pluralism ana Monism, New York, 2000.
9. Savigny, Teorija prava, Rijeka, 2000.
10. Puhta, Istorijsko tumačenje prava, Zagreb, 1999.

11. Lukić, Radomir, D., Politička teorija države, Beograd, 1962.
12. Košutić Budimir, Teorija prava, Beograd, 2000.

Ana Jovanović, Snežana Lazić

EMERGENCE, LEGAL PLURALISM AND APPLICATION OF LEGAL NORMS

Abstract

Creation of law is the first stage of a unique legal process, it is first created, then interpreted and finally applied.

Law creation methods are legally technical procedures by means of which social relations are given legal form. Legal form or form is everything that law adds to ordinary, non-legal reality in order to turn it into legal reality.

The main tasks and properties of legally technical methods are clarity, precision and flexibility of legal norms. Clarity means immediate comprehensibility. Precision is closely related to clarity. They must be precise in order to accurately determine the behavior of the subjects. Flexibility means their kind of flexibility, adaptability to specific life cases and their changeability.

Key words: creation of law, application of law, interpretation of law.

Datum prijema (Date received): 11.08.2024.

Datum prihvatanja (Date accepted): 22.10.2024.

Дејан Гојков³, Бојан Обрић⁴

ПРОФЕСИОНАЛНИ СТАНДАРДИ И ЕТИЧКИ КОДЕКС ДРЖАВНЕ РЕВИЗИЈЕ

UDK: 006.83:657.6(497.11)
657-05:174]:164.04

Прегледни рад

Резиме

Услед нужног постојања различитих врста ревизије развила се и државна ревизија, па се отуда у стручној и научној литератури јавља већи број дефиниција за њу. У Републици Србији ревизија је дефинисана законским актима чиме је усмерена и сама њена активност на ревизију јавних расхода, јавних предузећа и буџетских институција, односно ревизију финансијских извештаја јавних предузећа и установа.

Постоји консензус између домаћих и страних аутора око постојања више врста ревизије. Они су сагласни, да постоји више подела ревизије, зависно од критеријума класификације.

Кључне речи: државна ревизија, стандарди, квалитет, етички кодекс.

Увод

Глобално тржишно пословање и концентрација капитала условиле су нужност примене јединствене

³ Angestellt, Lead Supply Chain, E.ON SE, Essen, Republic of Germany, dejan.gojkov@gmail.com

⁴ Универзитет за пословне студије Бања Лука, Republika Bosna i Hercegovina email: bojan.obric@gmail.com

методологије у приказивању резултата пословања, како у приватном тако и у јавном сектору. С тим у вези јавила се потреба да се на глобалном плану стандардизују и устроје процедуре и начини приказивања информација о стању и успешности пословања ентитета јавног сектора. У складу са тим на другој страни нужно је било успоставити модалитете давања мишљења на исправност овако приказаних извештаја тако да су настали и стандарди у домену ревизије јавног сектора и етички стандарди.

Методолошки гледано у раду се коришћењем упоредно-правне и дескриптивне методе приказују елементи међународних стандарда државне ревизије и етике с циљем сагледавања домета ових стандарда и континуиране потребе за њиховом надградњом.

Све чешће промене у пословању, појава нових начина плаћања, промета новца и капитала није заобишла ни јавни сектор, условљавајући потребу да се овакви начини пословних промена приказују у пословних извештајима, чиме се ствара подлога за употпуњавање и надградњу до сада донетих стандарда и процедура на глобалном плану.

Почетак стандардизације у домену државне ревизије везује се за Лимску декларацију која даје утемељење добре праксе ревизије у домену јавног сектора. Да би се касније развио читав низ организација и стандарда, чиме се настојало усмерити пословање и финансијско извештавање пре свега земаља у транзицији, а наравно и држава са крупном капиталистичком производњом.

1. Положај и улога нормативног уређења државне ревизије

Окружење у којем ентитети јавног сектора функционишу и исказују своје пословање финансијским извештајима, подложно је сталној промени, као и пратећи закони које те области регулишу. Ове промене морају бити континуирано праћене од стране ревизора. [1] Улогу спољњег ревизора у јавном сектору обављају националне ревизорске институције, као и спољни комерцијални ревизори. Обе ревизије раде у истом окружењу, само је разлика у правном основу, професионалним и процедуралним поступцима ревизије. [3] Комерцијални ревизори обављају ревизију на бази Међународних стандарда ревизије, као и методолошких упуштава која свака ревизорска фирма „креира за себе“. [2]

Супротно томе, државни ревизори функционишу у стандардизованим условима који су подређени захтевима законодавне и извршне власти. Закон о Државној ревизорској институцији (у даљем тексту: Закон) веома детаљно одређује обим и ревизорске процедуре, као и законска облашћења државног ревизора и ревидирани институције и њених представника. [10, 22] Поред тога, државни ревизори се у свом раду ослањају на међународне стандарде ревизије [5]. Сва ова акта чине једну целину са одређеном хијерархијском везом како је приказано на слици 1.

Слика 1: Законско и нормативно уређење државне ревизије

Правне и стручне основе за обављање државне ревизије у Републици Србији одређене су законском и професионалном регулативом (Закон о ДРИ, правилници, Пословник ДРИ, стандарди, кодекси, смернице, приручници, мишљења, упутства и остала акта).

2. Међународни стандарди државне ревизије – intosai стандарди

Током вишедеценијског искуства у вршењу државне ревизије, врховне ревизорске институције (ВРИ) су се сусретале са различитим проблемима који су у принципу заједнички, што је довело до развијања оквира који ће бити прихватљив у свим земљама. На Куби је 1953. Основана Међународна организација

врховних ревизорских институција (INTOSAI - The International Organization of Supreme Audit Institutions) која данас функционише као невладина организација са посебним консултативним статусом при Економском и социјалном савету Уједињених нација (ECOSOC). INTOSAI је 1984. основала Комитет за стандарде ревизије, који је предложио INTOSAI стандарде ревизије 1987. године, а који су усвојени на конгресу у Вашингтону 1992. године, а допуњени су 1995. године на конгресу у Каиру. [14] Државна ревизорска институција Србије је пуноправна чланица INTOSAI од новембра 2008. године.

INTOSAI је подељен на регионалном принципу због лакшег рада како је приказано на следећој слици.

Слика 2: Регионална организација INTOSAI

У Агенди за одрживи развој 2030, коју су усвојиле све државе чланице Уједињених нација 2015. године, а које се садрже заједнички план за мир и просперитет за Људе и планету, сада и у будућности, INTOSAI има важну улогу за реализацију циља број 16: Мир, правда и јаке институције. [13]

INTOSAI стандарди (ISSAI - The International Standards of Supreme Audit Institutions) представљају

„ауторитативна саопштења“ којима се дају упутства о основним принципима професионалног и личног понашања које ревизор треба да примени при планирању, извршењу и извештавању. [11] Они представљају збирку прихваћених и применљивих пракси у домену екстерне ревизије широм света. [5] INTOSAI стандарди су подељени у четири дела, и то:

- I. Основни постулати,
- II. Општи стандарди,
- III. Стандарди извођења,
- IV. Стандарди извештавања.

Табела 1: INTOSAI стандарди

Основни постулати			
Примењивост са стандардима		Доследност стандарда	
Непристрасна понуда		Интерне контроле	
Јавна одговорност		Приступ подацима	
Одговорност менаџмента		Подручја ревизије	
Објављивање стандарда		Унапређење техника ревизије	
		Конфликт интереса	
Општи стандарди	Стандарди извођења	Стандарди извештавања	
Независност	Планирање	Форма	Садржај
Оспособљеност	Супервизија и надзор	Наслов	Комплетност
Дужна пажња	Интерна контрола	Датум	Предмет
Остали општи стандарди	Усаглашеност са законима и прописима	Потпис	Законска основа
	Ревизијски доказ анализа извештаја		Усклађеност с стандардима

			Усклађеност са законима и прописима
			Правовременост

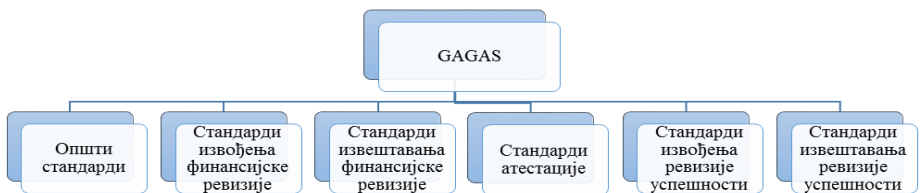
Izvor: autorski pregled

Основни постулати државне ревизије представљају скуп правила и принципа који доприносе развијању ревизорских стандарда, и које користе ревизори у формирању својих мишљења и извештаја. [7]

3. Регионални стандарди државне ревизије

Стандарди ревизије јавног сектора најпре су развијени и примењени у Америци, а општеприхваћени стандарди државне ревизије у Америци су познати и под именом „GAGAS“ или „жута књига“ и њих користе државни ревизори ради обезбеђивања компетентности, интегритета и објективности у планирању и обављању њиховог посла, тј. за ревизију и проверу државних ентитета. [6]

Постоје бројне уредбе и друга документа која помажу ревизору да обави ревизију у складу са GAGAS стандардима.[3]

Слика 3: Хијерархијски преглед GAGAS стандарда [9]

На X EUROSAI конгресу који је одржан у Истанбулу 22–25. маја 2017. године усвојена је „Истанбулска декларација“. [20] На овом конгресу су разматрана питања од највеће важности за државну ревизију и донети су закључци који су имплементирани у декларацију. [14] Одлучено је да EUROSAI као једна од најважнијих регионалних институција INTOSAI мора да настави са својим радом, да су ISSAI стандарди користан водич за ВРИ у обављању ревизије и да је потребно делити знање и искуство како међу чланицама EUROSAI тако и са другим регионалним организацијама.

Закључак

Нормативно-правна регулатива којом се поред националног на глобалном нивоу регулише рад државне ревизије (ревизије јавних расхода) усмерена је на Међународне рачуноводствене стандарде за јавни сектор и Међународне стандарде ревизије које је донела и објавила Међународна федерација рачуновођа, Општеприхваћени стандарди за државну ревизију (GAGAS стандарди) које је донела америчка Канцеларија за опште рачуноводство и Стандарди Међународне организације врховних ревизорских институција (ISSAI стандарди, или тзв. INTOSAI стандарди).

Коришћењем методе дескрипције у раду је дат приказ ИССАИ и ГАГАС стандарда, при чему се упоредно-правном методом дошли до закључка постојања велике сличности између њих. Међутим, за израду квалитетних извештаја о државној ревизији неопходно је познавање и једних и других стандарда. Потребно је нагласити неопходност познавања GAGAS стандарда јер

су они развијенији и више употребљавани у нашем окружењу. Нарочито јер се и наше рачуноводство и ревизија поред континенталог права, све више окрећу према англосаксонском моделу, чији су GAGAS стандарди органски део, јер се у свом раду ослањају на прецеденте.

Међународни стандарди ревизије који се користе у комерцијалној ревизији примењују се и на област државне ревизије прилагођавајући се начину и поступцима усаглашености готовинске и обрачунске основице по којима се приказу пословни резултати ентитета јавног сектора.

Литература

- [1] Андрић, М., Ревизија јавног сектора, „Пролетер“, А. Д. Бечеј, Суботица 2012.
- [2] Сipeк, К., & Ljutić, I. B. (2021). The influence of digitalization on tax audit. *Oditor*, 7(1), 37-69. <https://doi.org/10.5937/Oditor2101037C>
- [3] Dabić, L. (2018). Establishing a new scientific discipline: The law audit of the public sector. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 66(3), 88-107. <https://doi.org/10.5937/AnaliPFB1803088D>
- [4] Kostić, R. (2020). Audit of achieving the objectives of budget programs. *Održivi razvoj*, 2(1), 41-52. <https://doi.org/10.5937/OdrRaz2001041K>
- [5] Kozić, M., „Public Financies as Integral Part of Financial Law“, *System of Financial Law: General part* (ed. P. Mrkývka), Masaryk University, Brno 2015.
- [6] Krasić, Š., Žager, L., (red.), *Državna revizija*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2009.
- [7] Krunic, N., Stojmenović, G., & Kukolj, S. (2023). The role and significance of audit sampling in the modern

- enterprise. Oditor, 9(1), 1-16.
<https://doi.org/10.5937/Oditor2301001K>
- [8] Леко, В. (ур.), Врховна државна ревизија јавних средстава, Београд, 2008.
- [9] Леко, В., Леко, Д., Методологија државне ревизије јавних средстава, Економски институт, Београд 2008.
- [10] Мајсторовић, А., Тасић, С., Јовићевић, П., (2020). Усмерења за моделирање система интерне буџетске ревизије. Акционарство, 26(1), 49–63.
[http://www.ipn.org.rs/uploads/35271/documents/akcionarstvo_slozeno_2020_\(1\).pdf](http://www.ipn.org.rs/uploads/35271/documents/akcionarstvo_slozeno_2020_(1).pdf)
- [11] Милановић, Н., (2022). Веза интерних контрола и ревизије у јавном сектору. Финансијски саветник, 27(1), 65–75.
- [12] Милојевић Д., (2011), Финансијска ревизија и контрола, Београдска послована школа, Београд.
- [13] OECD, „Developing effective working relationships between supreme audit institutions and parliaments“, SIGMA Papers 54/2018.
- [14] Shafiee Moghadam, S., Ghorbani, A., & Forouzes, R. (2021). Review and Analysis of INTOSAI Standards for Good Governance. International Journal of Political Science, 11(3), 63-76.
- [15] Stanković, B., Damnjanović, R., & Popović, M. (2018). Forms of public expenditure supervision. Oditor, 4(3), 96-109. <https://doi.org/10.5937/Oditor1803097S>
- [16] Stanojević, L. (2016). Between paradigm and theory: The rise and fall of the auditing profession. Revizor, 19(76), 63-65.
- [17] Станојевић, С., Милуновић, М. М., (2020). Окончање поступка државне ревизије. Акционарство, 26 (1), 35–48.
[http://www.ipn.org.rs/uploads/35271/documents/akcionarstvo_slozeno_2020_\(1\).pdf](http://www.ipn.org.rs/uploads/35271/documents/akcionarstvo_slozeno_2020_(1).pdf)

- [18] Stephenson, P. J. (2017). Norms, legitimacy and institutional independence: the active role of the European Court of Auditors in setting international standards. *Journal of Contemporary European Research*, 13(2).
- [19] Stephenson, P. J. (2017). Norms, legitimacy and institutional independence: the active role of the European Court of Auditors in setting international standards. *Journal of Contemporary European Research*, 13(2).
- [20] Васић, З., (2022). Правна анализа значаја пореске контроле за буџет. *Ревизија права јавног сектора*, 1(1), 7–26.
[http://www.revijaprava.in.rs/uploads/37551/documents/CA_SOPIS_BROJ_1_2022_\(1\).pdf](http://www.revijaprava.in.rs/uploads/37551/documents/CA_SOPIS_BROJ_1_2022_(1).pdf)
- [21] Wilkins, P., & Boyle, R. (2011). *Standards and quality. Performance Auditing: Contributing to Accountability in Democratic Government*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 147-74.
- [22] Законом о Државној ревизорској институцији ("Сл. гласник РС", бр. 101/2005, 54/2007, 36/2010 и 44/2018 - др. закон)

Dejan Gojkov, Bojan Obrić

PROFESSIONAL STANDARDS AND CODE OF ETHICS OF STATE AUDITING

Abstract

Due to the necessary existence of different types of audit, state audit has also developed, which is why a large number of definitions for it appear in professional and scientific literature. In the Republic of Serbia, audit is defined by legal acts, which directs its activity to the audit of public

expenditures, public enterprises and budget institutions, i.e. the audit of financial statements of public enterprises and institutions.

There is a consensus among domestic and foreign authors about the existence of several types of audit. They agree that there are several divisions of audit, depending on the classification criteria. This paper covers the specifics of state audit based on the normative regulations of the International Standards on Auditing, as well as the ethical standards that state auditors must adhere to.

Key words: objects of law, state, subjects of law.

Datum prijema (Date received): 04.09.2024.

Datum prihvatanja (Date accepted): 18.10.2024.

MENADŽMENT KAO ČINILAC SPOLJNOTRGOVINSKE POLITIKE

UDK: 005.336.1

339.56

Pregledni rad

Rezime

Regulacija uvoza obuhvata primenu različitih instrumenata i mera sa višestrukim ciljevima, uključujući zaštitu domaće privrede od strane konkurencije, uticaj na odnos ponude i tražnje na domaćem tržištu, prikupljanje sredstava za državni budžet, uticaj na privrednu strukturu zemlje i organizaciju uvoza i izvoza u skladu sa nacionalnim ciljevima. Primena ovih instrumenata zavisi od specifičnih ciljeva uvozne politike i drugih aspekata spoljnotrgovinske politike.

Ključne reči: menadžment, spoljnotrgovinska politika, efikasnost.

Uvod

U proteklih pedeset godina, značaj menadžmenta je prepoznat u raznim organizacijama, bez obzira na njihovu oblast. Menadžeri dele zajedničke odgovornosti, kao što je okupljanje različitih talenata, definisanje organizacionih ciljeva, uspostavljanje poslovnih teorija, oblikovanje strategija i stvaranje kulture koja doprinosi tome. Menadžment je kontinuirani proces koji usmerava poslovne

⁵ Visoka škola strukovnih studija biznisa, Obrenovićeveva 23, Niš, R. Srbija, e-mail: zupur.m@gmail.com

aktivnosti ka ostvarenju svrhe kompanije. Ishod su poslovne odluke i njihova realizacija, što rezultira proizvodima i uslugama koji zadovoljavaju potrošačke, ekonomske i društvene potrebe, što na kraju dovodi do profitabilnosti.

Menadžment podrazumeva sticanje i alokaciju resursa za zadovoljavanje identifikovanih potreba, a ekonomski aspekt se ogleda u rešavanju ovih potreba kroz isporuku vrednih dobara i usluga. Savremeni menadžment i marketing se fokusiraju na definisanje proizvoda i usluga na osnovu potreba potrošača. Uspeh preduzeća je određen njegovom specifičnošću, društvenom dimenzijom i percepcijom njene neophodnosti, korisnosti i produktivnosti od strane privrede i društva. Definisanje jasnih poslovnih ciljeva u ključnim oblastima, uključujući marketing, inovacije, ljudske resurse, finansijska sredstva, fizička sredstva, produktivnost i ekonomičnost, društvenu odgovornost i profitabilnost, ključno je za uspeh kompanije.

Preduzetnički menadžment u novim poslovima i preduzećima zahteva fokusiranost na tržište, stručnost u finansijskom planiranju, kontinuirano formiranje top menadžment tima i jasno donošenje odluka osnivača-preduzetnika o svojoj ulozi, oblasti rada i angažovanju u kompaniji.

1. Efikasnost poslovanja

Bogatstvo obuhvata različitu imovinu kao što su novac, nekretnine, hartije od vrednosti, ljudski resursi i imidž kompanije. Dobro izbalansiran portfolio označava efektivnu raspodelu imovine kompanije, uzimajući u obzir zaradu i smanjenje rizika. Finansijski menadžment igra ključnu ulogu pored upravljanja proizvodnjom i marketingom, baveći se aspektima kao što su stvaranje fondova, investicione strategije, održavanje likvidnosti i izbegavanje rizika.

Utvrđivanje vrednosti uključuje razmatranja kao što su knjigovodstvena vrednost, tržišna vrednost, stvarna vrednost, vremenska vrednost poslovanja i likvidaciona vrednost. Jednačina $\text{Ukupna aktiva} = \text{Ukupne obaveze} + \text{Akcionarski kapital}$ je fundamentalna, pri čemu se vlasnički kapital izračunava kao imovina minus obaveze.

Primarni interes akcionara je rast tržišne vrednosti, pod uticajem kompetencije menadžmenta i tržišnih uslova. Dugoročne odluke, kao što su kapitalna ulaganja i finansijski leveridž, značajno utiču na uspeh i profitabilnost kompanije. Procena kapaciteta zaduživanja preduzeća uključuje analizu koeficijenta pokrića i verovatnoće finansijske nesolventnosti pod različitim nivoima duga.

Različite metode, uključujući poređenje pokazatelja strukture kapitala, istraživanje izveštaja analitičara i procenu odluka o finansijskoj polugi, pomažu u proceni finansijske pozicije

kompanije. Donošenje odluka o strukturi kapitala trebalo bi da bude u skladu sa konceptima vrednovanja, uzimajući u obzir faktore kao što su oportunitetni trošak—cena odustajanja od sledeće najbolje investicione alternative.

Finansijska analiza obuhvata različite izveštaje, pre svega bilans stanja i bilans uspeha. Koeficijenti i indeksi su suštinski alati za finansijsku analizu, obezbeđujući poređenja koja nude vredne uvide. Saradnja u marketingu i finansijama je ključna za razvoj efektivne politike prodaje i naplate, naglašavajući važnost zajedničkih napora u ključnim oblastima za uspeh i opstanak kompanije.

Uspeh spoljnotrgovinske kompanije je zamršeno vezan za dva osnovna pokazatelja: efikasnost i efektivnost, sa najvažnijim naglaskom na kritičnoj ulozi koju imaju ljudski resursi. Koncept efikasnosti je višestruk, a njegovo tumačenje varira među autorima. Neki ga definišu usko kao produktivnost, drugi uključuju produktivnost i ekonomičnost, a treći ga proširuju tako da obuhvati produktivnost, ekonomičnost i profitabilnost. Šira perspektiva koju favorizuju neki stručnjaci uključuje postizanje najvećeg obrta po jedinici vremena, minimiziranje troškova po jedinici prihoda i maksimiziranje profita po jedinici ulaganja.

Efikasnost je, s druge strane, raditi prave stvari, dok je efikasnost raditi stvari na pravi način – produktivno, ekonomično i profitabilno, i često bolje od konkurencije. U oblasti rada znanja, gde je efikasnost teško kvantifikovati, efektivnost postaje najvažnija. „Rad na pravim stvarima čini

znanje delotvornim“, čak i ako prkosi lakom merenju. Okreće se oko stvaranja vrednosti za kupca, transformisanja troškova i napora kompanije u prihod i profit kroz spremnost kupca da plati za proizvode i usluge.

Efikasnost nije samo koncept usredsređen na kupca, već se proteže i na konkurentnost, upoređujući se sa rivalima. Štaviše, usklađuje se sa postizanjem ciljeva kompanije u interesu svih zainteresovanih strana i šireg društvenog okruženja. Označava alat koji koristi raspoloživo osoblje i njihovo znanje za postizanje optimalnih rezultata, vođen efektivnim praksama upravljanja.

Efikasnost se izražava kao transformacioni proces, koji odražava odnos rezultata (outputa) kompanije prema investiciji (inputu) potrebnim za postizanje tih rezultata. U međuvremenu, efektivnost se bavi različitim aspektima aktivnosti kompanije, uključujući specifikacije proizvoda i usluga, kvalitet, dostupnost, pouzdanost i fleksibilnost.

Efikasnost poslovnih rezultata služi kao mera za postizanje postavljenih poslovnih ciljeva, podrazumevajući kvalitativno i kvantitativno ostvarenje planiranih proizvodnih ili poslovnih zadataka. Može se proceniti u odnosu na globalne ciljeve, korišćenje resursa, privlačenje kupaca, razvoj zaposlenih, snagu pregovora, prilagodljivost, održivi razvoj i filantropske aktivnosti.

Za spoljnotrgovinsko preduzeće, efikasnost se meri kroz

produktivnost, ekonomičnost i profit. Troškovi nastali u ostvarivanju ovih efekata prate se direktnim i indirektnim metodama, zajedno sa ukupnim troškovima i alokacijom na nosioce troškova. Finansijski efekti se kvantifikuju korišćenjem različitih pokazatelja. Analiza poslovnih rezultata zahteva tačne informacije i poštovanje savremenih računovodstvenih standarda, pri čemu se proces revizije fokusira na parametre efikasnosti i efektivnosti i njihove međusobne odnose.

Efikasnost, kada se dalje secira, može biti tehnička ili ekonomska. Tehnička efikasnost se meri u vidu ušteda po proizvodu (rezultatu), dok se ekonomska efikasnost odnosi na produktivnost, ekonomičnost i profitabilnost. Analiza ekonomske efikasnosti može biti vremenska, upoređivanjem istog predmeta u različitim vremenskim periodima, ili komparativna, upoređivanjem više predmeta u istom vremenskom periodu. Dakle, sveobuhvatna procena uspeha spoljnotrgovinske kompanije zahteva nijansirano razumevanje i efikasnosti i efektivnosti u nizu dimenzija.

2. Instrumenti za regulisanje uvoza

Carine su uobičajen instrument u spoljnotrgovinskoj politici za regulisanje uvoza. Oni su posebna vrsta poreza na robu koja prelazi državne ili carinske granice. Carine mogu biti zaštitne ili fiskalne, sa ciljem zaštite domaćih proizvođača ili stvaranja prihoda za vladu. One su kategorisane kao uvozne, izvozne ili tranzitne carine na osnovu pravca kretanja robe. Carine mogu biti autonomne i

konvencionalne, a određuju se njihovom ekonomskom funkcijom, smerom kretanja, načinom utvrđivanja i načinom obračuna i naplate.

Ostali instrumenti regulacije uvoza uključuju uvozne takse, akcize, kvantitativna ograničenja i dozvole. Svaka zemlja ima svoj carinski sistem, uključujući carinsku tarifu koja opisuje robu, grupe roba i odgovarajuće carinske stope.

Uvozne takse i akcize se primenjuju na stranu robu kako bi se osiguralo da se suočava sa istim oporezivanjem kao i domaći proizvodi. Porez na promet, posebno na luksuzne artikle, takođe se koristi za dalje oporezivanje uvezene robe. Prekogranične takse se nameću za potrebe carinske registracije, obično u rasponu od 0,5-1%.

Kvantitativna ograničenja na uvoz, kao što su zabrane uvoza, kvote i dozvole, su uobičajeni administrativni instrumenti. Zabrana uvoza se može uvesti kada domaća proizvodnja može da zadovolji potrebe određenih proizvoda, čime se sprečava nepotrebno trošenje u stranoj valuti. Uvozne kvote ograničavaju količinu ili vrednost određenog uvoza, često iz razloga platnog bilansa. Uvozne dozvole zahtevaju od uvoznika da dobiju ovlašćenje od državnih organa pre uvoza određenih proizvoda. O izdavanju uvoznih dozvola odlučuje nadležni državni organ.

Закључак

Menadžment je stalan proces koji uključuje planiranje, organizovanje, usmeravanje i kontrolu. Planiranje usmerava poslovne aktivnosti, organizovanje obezbeđuje efektivnu implementaciju odluka, usmeravanje motiviše radnike ka optimalnim rezultatima, a kontrola usklađuje i usklađuje rezultate sa planskim odlukama. Menadžment je dinamičan, prilagođava se promenljivim uslovima poslovanja i ključan je za opstanak, rast i razvoj kompanije.

Menadžment je kategorisan na operativni i strateški aspekt. Operativni menadžment se fokusira na efikasnu transformaciju inputa u izlaze, naglašavajući postavljanje ciljeva, alokaciju resursa, optimizaciju profita i minimiziranje rizika. Strateški menadžment je kontinuiran, dugoročan proces koji obezbeđuje organizacioni uspeh, zaštitu od iznenađenja i koristi za sve zainteresovane strane. Strateško planiranje zahteva sistematske informacije o okruženju, posebno o tržištu, kupcima, tehnologijama i ekonomskim promenama. Kupac, koji se smatra najvećim profitnim centrom, stiže se stvaranjem pogodnosti, određivanjem odgovarajućih cena, prilagođavanjem socio-ekonomskim realnostima i isporukom prave vrednosti.

Литература

1. Castillo, B. and Del Diaz. (2012). The True History of the Conquest of New Spain.

- Indianapolis/Cambridge: Hackett Publishing Company.
2. Engels, F. (2004). *Origin of the Family, Private Property and the State*. Resistance Books: Chippendale NSW.
 3. Kant, I. (2006). *Toward Perpetual Peace and Other Writings on Politics, Peace, and History*. Pauline Kleingeld (ed.), New Haven and London: Yale University Press.
 4. Marks K., Engels, F. (1964). *Nemačka ideologija*, Beograd, str. 25.
 5. Marks, K. (1973). *Prilog kritici Hegelove filofije prava*, Rani radovi, Zagreb, 1973, str. 90.
 6. Engels, F. (1950). *Pismo K.Šmitu iz 1890*, Izabrana dela II, Beograd, str. 475.
 7. Marks, K., Engels, F. (1967). *Izabrana dela II*, str. 442-443.
 8. Krader, L. (1968). *Formation of the State*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
 9. Krader, L. (1975). *The Asiatic Mode of Production: Sources, Development and Critique in the Writings of Karl Marx*. Assen: VanGorcum & Comp.
 10. Trautman, T. (1987). *Lewis Morgan and the Invention of Kinship*, Berkley and Los Angeles: University of California Press.

Milenko Zupur

MANAGEMENT AS AN ACTOR OF FOREIGN TRADE POLICY

Summary

Import regulation includes the application of various instruments and measures with multiple objectives, including protection of the domestic economy from competition, influence on the supply and demand relationship on the domestic market, collection of funds for the state budget, influence on the economic structure of the country and the organization of imports and exports in accordance with national goals. The application of these instruments depends on the specific objectives of the import policy and other aspects of the foreign trade policy.

Key words: management, foreign trade policy, efficiency.

Datum prijema (Date received): 23.09.2024.

Datum prihvatanja (Date accepted): 09.11.2024.

UPUTSTVO AUTORIMA ZA PRIPREMU RUKOPISA

Dostavljeni naučni radovi, nakon uredničke procene, ulaze u proces recenziranja kompetentnih stručnjaka. Recenzentima nije poznat identitet autora, niti autori dobijaju podatke o recenzentima. Na osnovu recenzija redakcija donosi odluku o objavljivanju, korekciji ili odbijanju rada.

Časopis publikuje samo ranije neobjavljene naučne i stručne radove iz domena javnog prava.

Časopis izlazi dva puta godišnje, rukopisi se dostavljaju elektronskom poštom tokom cele godine na adresu uredništva revijaprava@gmail.com.

Osnovne informacije o pismu i obimu rada

Pismo rukopisa na srpskom jeziku. Radovi mogu biti objavljeni na engleskom, ili nekom drugom stranom jeziku.

Dužina i font rukopisa članaka je do 30 000 slovnih mesta (sa belinama), ne računajući fus-note. Font je Cambria 12. Fusnote se unose veličinom slova Cambria 10 i služe za citiranje. Veličina stranice je A5 sa marginama 1,5 cm sa svih strana. Prored teksta je 1,25. Podnaslovi su malim slovima boldovani.

Struktura članka

Podaci o autoru stavljaju se na početku rada, pišu se fontom koji se koristi za glavni tekst rada, Cambria 13.

Obuhvataju ime i prezime autora. Nakon prezimena, u fus-noti se navodi afilijacija autora i podrazumeva ustanovu u kojoj je autor zaposlen kao i elektronska adresa autora. Ukoliko je rad nastao u okviru određenog projekta, potrebno je u fusnoti, navesti podatke o broju projekta, njegovom rukovodiocu i instituciji koja finansira projekat.

Naslov rada treba da što preciznije upućuje na sadržaj članka i da olakšava indeksiranje i pretraživanje teme. Naslov se piše centrirano, velikim slovima.

Apstrakt (rezime) mora da sadrži uvodna razmatranja o istraživanju, ranija zapažanja o problemu, primenjene metode, jasne i koncizne rezultate i mišljenje o uticajima i implikacijama otkrića. U apstraktu se nalaze samo najvažniji detalji koji su potrebni za razumevanje značaja članka. Obim apstrakta je od 150 do 200 reči, piše se na jeziku rada, srpskom i engleskom jeziku kurizivom.

Ključne reči ne treba da sadrže reči iz naslova rada već suštinske reči koje su izvučene iz sadržaja rada. Treba napisati do 10 ključnih reči. One se na početku rada navode uz apstrakt.

Na kraju članka dolazi Literatura (prilikom navođenja koristi se

APA (American Psychological Association) stil.

Na kraju teksta, u donjem desnom uglu, redakcija hronološkim redom navodi datume prijema, odobrenja

i eventualnih ispravki rada.

Tekstovi članaka imaju pasuse. Paragrafi ne mogu biti sastavljeni od jedne rečenice. Dodatni popratni materijali (fotografije, dokumenta, transkripti, tabele, grafikoni, crteži, sheme) poželjni su prilozi i objavljuju se uz prethodno dostavljene dozvole nadležnih institucija. Na primer: slika br. 1 i naziv, u fusnoti se navodi izvor slike, tabela br. 3 i naziv, ispod tabele se navodi izvor. Način citiranja

Prilikom navođenja koristi se APA (American Psychological

Association) stil.

Citiranje se vrši unutar teksta sadrži prezime autora, godinu

objavljivanja rada, broj stranice sa koje je citat preuzet.

Lista referenci se navodi redosledom citiranja u radu po APA(American Psychological Association) stilu.

SPISAK RECENZENATA

1. Prof. dr Milovan Rosić, Univerzitet Megatrend, Beograd, R. Srbija
2. Prof. dr Spasenija Mirković, Visoka škola biznisa, Niš, R. Srbija
3. Prof. dr Gruja Kostadinović, Fakultet Konstantin Veliki, Niš, R. Srbija
4. Prof. dr Snežana Krstić, Univerzitet odbrane, Beograd, R. Srbija
5. Prof. dr Miloš Stanković, Univerzitet MB, Beograd, R. Srbija
6. Prof. dr Ilija Galjak, Visoka škola PEP, Beograd, R. Srbija
7. Prof. dr Slobodan Andžić, Beogradska poslovna škola, Beograd, R. Srbija

CIP - Каталогизација у
публикацији Народна
библиотека Србије, Београд

336.1/.5+657

REVIJA prava javnog sektora / glavni i odgovorni urednik
Nikola Krunić. -

2022, br. 2- . - Kragujevac : Institut za razvoj prava javnog
sektora, 2022-

(Beograd : Šprint). - 21 cm

Polugodišnje. - ISSN 2812-9776 = Revija prava javnog
sektora COBISS.SR-ID 66798089